

AZ INTERNETGENERÁCIÓ FELEMELKEDÉSE ÉS...¹

A tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 számú, Intelligens élettudományi technológiák, módszertanok, alkalmazások fejlesztése és innovatív folyamatok, szolgáltatások kialakítása a szegedi tudásbázisra építve című pályázat keretében készült.

Ken Robinson² Az alkotótér című könyvében a következőt írja: „Hogy megértsük, mennyire nehéz most előre látni a jövőt, elég arra gondolnunk, hogy a múltban mennyire nehezen lehetett volna előre látni mindazt, ami bekövetkezett.”

Szoktunk-e azon gondolkodni, hogy a ma három éves ovisai a 2070-es években lesznek nyugdíjasok. A humánpolitika jövőképét, egyáltalán az ember és az emberiség jövőképét meggyőző bizonyossággal előre jelezni szinte lehetetlen. A változást okozó tényezők rendkívül komplexek, elég, ha a technológia változásaira és hatásaira gondolunk, elég, ha a múlt, akár a közelmúlt eseményeire, és azok „beláthatatlanságára” gondolunk. Ha egy közösség tagjait, vagy az egyes embert megkérdezzük, ki az, aki változást akar, ki az, aki szerint változásra van szükség, elsöprő a magasba repülő kezek száma. Azonban, ha azt a kérdést tesszük föl, ki az, aki meg akar változni, akkor a teremben a légy zümmögését is hallani lehet. Az ezredforduló társadalma, és a modern közgazdaságtan által egy új munkaerőpiaci igényként megfogalmazott „élet- és kulcskompetencia halmaz”, ami megrendelői akaratként értelmezhető, pozicionálódik. Így a tudás használható tudássá definiálódik, és olyan szociális kompetencia halmaz fogalmazódik meg elvárásként, mint a gyors döntési képesség, kulturált vitakészség, kooperációs készség, a csapatban való munkálkodás készsége, az idővel való gazdálkodás képessége, a motiváltság, a sikerorientáció, stb. A „változó világ” változó megoldásokat tesz szükségessé, amit nevezhetünk alkalmazkodó képességnek, vagy a kihívásoknak való megfelelésnek. A technikai-gazdasági változások, az élet és termelési ismeretek, képességek devalválódását hozza magával törvényszerűen. Erre való egyik hatékony válaszlehetőség az élethosszig tartó tanulás újradefiniálása. Általánosan megállapítható, hogy a fenntartói működtetői rendszerek két minőségi paramétert fogalmaznak meg, ami a gazdaságosság, és hatékonyság fogalom párosával írható le. Ha ezt hétköznapi nyelvre szeretnénk lefordítani, akkor olcsón és nagyon jól. Kérdésként merülhet föl bennünk, hogy a társadalom „útkeresés stádiumában” a pedagógia vajon tud-e hatékony válaszokat nyújtani, vagy szintén az útkeresés státuszjelentését tudja fölmutatni? A pedagógiának vannak aktuális kérdé-

¹ VI. Hírvivők Konferencián elhangzott előadás nyomán

² Robinson, 2011.

sei, amelyeket föltehetünk úgy is, hogy tudunk-e mit kezdeni? - ezekkel a kérdésekkel, problémakörökkel? Tudunk-e mit kezdeni a pedagógia világában a generációs feszültségekkel? Az Y szülők Z gyermekeivel, a „digitális bennszülöttekkel”³. Tudunk-e mit kezdeni a családi kapcsolatok lazulásával? Az infokommunikációs kihívásokkal? A mindennap tapasztalható alacsonyabb motivációs szinttel? A „környezet tudatlansággal”? Az intézmény és szülők együttműködési „kényszerével”? Tudunk-e mit kezdeni a szolgálunk, vagy szolgáltatunk problémakörével? Tudunk-e mit kezdeni az intézményes nevelés világában a tehetségeinkkel, a különleges bánásmódot igénylő gyermekeinkkel, a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeinkkel, az esélyek egyenlőtlenségével, a „más” gyermekekkel? A szürkeség preferálásával? Az olyan régi-új fogalmakkal, mint a tanfelügyelet, szaktanácsadás, életpálya, e-portfólió, „papírpedagógia-papírpedagógus”, a megváltozott pedagógus szerepek, reflektivitás, projektszemlélet, kompetencia alapú oktatás, és a sort folytathatnánk. Mindegyik kérdéskör önállóan is egy-egy pedagógiai tárgyú tanulmány témája lehetne, de jelen írásban az internetgenerációra, és az általa képviselt kulturális jelenségekre fókuszálunk.

Előzetesen megállapíthatjuk, hogy a polihisztorok kora lezárult. Nagyon kevesek azok, akik az élet minden területét átfogóan látják és ismerik, mindenben naprakészek, mindennel kapcsolatban pontos és mély ismerettel bírnak. Ezt a korszakot a „legyszerűsítő válaszok korának” is nevezhetnénk. Nem ragaszkodunk a megértéshez, nem ragaszkodunk az elemző, értő megközelítéshez, csak...

A jelenkor fiatalsága nem jobb, s nem rosszabb, mint bármely történelmi kor fiatalsága. Ha neveléstörténeti dokumentumokat vizsgálunk, akár visszamenve több, mint háromezer évre, olvashatunk agyagtáblába vésett panaszt, ami a fiatalok semmirekellőségéről, romlottságáról értekezik, és az elmúlt idők fiatalságát dicsőíti, féltve a kultúra őrzését, és fennmaradását (Nemes Orsolya nyomán).

A. de Mello jezsuita szerzetes, pszichoterapeuta irodalmi gondolatát idézve, miszerint: „Isten nemcsak szemet adott, de szemhéjat is⁴, próbál ez a tanulmány folyamatokat láttatni, kérdéseket felvetni, és néhány választ megadni, szigorúan annak a fenti, egypercesben megfogalmazott gondolatnak megfelelően, hogy Isten azért adott szemet az embernek, hogy használja, de egyben szemhéjat is adott az Ő végtelen bölcsességében, hogy eldönthessük, hogy mikor jobb szemet hunyni. Mit jelent ez a jelen és jövő kor, az internetgeneráció vonatkozásában? Hogy eldönthetjük, hogy az internetes tartalmaknak, szokásoknak, az internetgeneráció kultúrájának mely részeit engedjük be az életünkbe és mely részeinél látjuk jobbnak lehunyni a szemhéjunkat és nem beengedni a nem kívánt hatásokat, tartalmakat. Mindennél fontosabb ez a tudatos döntés a gyermekek és az internet vonatkozásában, hiszen ismerniük kell a döntés és választás lehetőségét és dönteniük is kell, hogy mely tartalmakra, viselkedésekre

3 Prensky, 2004.

4 Mello, 2004.

mondanak nemet, eresztik le a szemhéjukat.

A Gál Ferenc Főiskola Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda a GFF ESZK Társadalompedagógiai Tanszékének támogatásával 2016-ban indította útjára „Gyakorló Digitális Suli 2.0” programját. A szakmai előkészítést követően a 2016-2017 tanévtől kezdődően fokozatosan, minden Gyakorló iskolás és tanáraik tabletet kaptak. A program célja az önálló tanulást segítő eszközök hozzáférhetővé tétele, online tanulási tér kialakításával. A tananyagfejlesztés vonatkozásában kiemelt prioritást élvez a főiskola intézményében az infokommunikációs kompetenciák tanulói és tanári vonalon egyaránt. A kormányzati célokkal összhangban 2017 végéig az intézmény valamennyi tanulója, pedagógusa, pedagógiai munkát segítő munkatársa az intézmény saját költségvetési forrását felhasználva ellátta ilyen jellegű eszközökkel az intézményhasználóit.⁵ Ez a program folyamatos intézményfejlesztési irányvonalként van jelen a szakmai pedagógiai munkában, kiváló módszertani kutatásoknak megalapozva.⁶

Jelen tanulmányban a szakirodalom elemzése mentén kiemelésre kerül néhány tényező, amely az internet generáció felemelkedését mutatja és néhány olyan is, amely a talán nem elkerülhetetlen bukás irányába mutat. Teszi ezt mindazért, hogy felhívja a figyelmet az internethasználat mögött meghúzódó igényekre és nemekre, a mindennapok döntéseire és a döntések formálásának lehetőségére.

AZ INTERNET, A MÉDIAHASZNÁLAT A FEJLŐDÉS RÉSZE

Csibi és Szabó⁷ tanulmányukban kiemelik, hogy a kisgyermek, aki szülei munkájában és hétköznapi életében elmaradhatatlan eszköznek látja az okostelefont, maga is kézbe veszi, megnézi, eleinte kíváncsiságból, később már az őt érdeklő tartalmakat – játékokat, meséket – keresve.

A digitális világban így felnövő és alkalmazkodó fiatalok, gyermekek gondolkodása, viselkedése jelentősen eltér – az idősebb generációtól eltávolodó, néha nehezen áthidalható különbségeket figyelhetünk meg. Ugyanakkor képességeik is megváltoztak – sokszor a nagyszülők csodálkozva figyelik kis unokáik jártasságát, hozzáértő mozdulatait az okostelefonok, tabletek képernyőin, funkcióik és alkalmazásaik közötti eligazodásban.

⁵ A Szeged-Csanádi Egyházmegye oktatási intézményeinek fejlesztése digitális pedagógiai módszertanok bevezetése révén EFOP-3.2.3-17 program keretében valósulhat meg, közel 200.000.000 forint össz pályázati támogatással, hét konzorciumi tag együttműködésében. A projekt a digitális környezet a köznevelésben program részeként valósulhat meg. Az egyházmegye „pilot” programként tekint a pályázatra, középtávú stratégiai cél az egyházmegye által fenntartott köznevelési intézményekben rendelkezésre álljon a digitális pedagógiához szükséges eszközrendszer, és az ahhoz kapcsolódó módszertani tudás a pedagógusaink részéről.

⁶ A programhoz kapcsolódóan bevezetésre került a LEGO matek, az EKE-vel együttműködésben, illetve jelenleg is folyik a programhoz kapcsolódóan az EKE-OFI együttműködésével az okostankönyvek tesztelése a GFF Szarvasi Gyakorlóintézményében.

⁷ Csibi – Szabó, 2018.

Tapscott 2011-es könyvében⁸ idézi a 15 éves Austin Locke-t (Ontario, Kanada): „A civilizáció történetében először fordul elő, hogy a gyermekek tanítják a felnőtteket. A gyerekek ügyesebbek a számítógép kezelésében. A szülők, a tanárok és más felnőttek a gyerekekhez fordulnak információért, segítségért és más, számítógépes dolgokkal kapcsolatban.” (48-49.)

A pozitív változások és fejlődés emelhető ki a szülőknek és fiataloknak szóló Kamaszpanasz.hu cikkéből is, noha a cikk alapvetően az internet káros hatásait emeli ki, de emellett hivatkozik arra is, hogy fellelhető mérsékelt pozitív hatások. „Ma ahhoz fogható evolúción esik át az emberi agy, mint sok ezer éve az eszközhasználat kialakulásakor. Akkor a szerszám használata változtatta át az embert jobb- vagy balkezessé. Ilyen ugrásszerű agyi fejlődés azóta sem ment végbe, egészen napjainkig. A jócskán felduzzadt mennyiségű információ mellett jelentős az elvárás okozta nyomás is, hogy lehetőleg a legrövidebb idő alatt reagáljunk a hozzánk befutott információkra. Amikor azonban a ránk ömlő dolgokat már soknak érezzük, a legegyszerűbb megoldás a kikapcsoló gomb azonnali megnyomása. Agyunk igazodik az új kihívásokhoz és a megváltozott viselkedési mintákhoz is, s ezáltal újabb és újabb kommunikációs formák és információtovábbítási lehetőségek születnek. A gyerekek és fiatalok manapság még gyorsabban, spontánabban és kritika nélkül fogadóbban reagálnak az újdonságokra, mint akár 15 évvel ezelőtt. A szakemberek egybehangzó állítása szerint általánosan nagyon ügyesnek bizonyulnak abban, hogy az információkat vizuálisan feldolgozzák.”

AZ INTERNETGENERÁCIÓ TAGJAI ÉRZELMILEG ÉS ÉRTELMILEG NYITOTTAK, FÜGGETLENEK, GYORS ÉS KUTATÓ ELMÉK

Az internetgeneráció kultúrájának főbb motívumait foglalja össze Tapscott⁹

- (1) A határozott függetlenségérzet.
- (2) Az érzelmi és értelmi nyitottság.
- (3) A bevonás.
- (4) A szabad kifejezés és a határozott nézetek.
- (5) Az újítás. (A szoftverfejlesztők gyakran kerülnek jelentős lépéshátrányba a gyerekekkel szemben.)
- (6) Az elmélyedés a fejlődésben.
- (7) A kutatás.
- (8) A gyorsaság és az azonnaliság (mert a hipertérben az idő fogalma jószerevével értelmezhetetlen).
- (9) Az érzékenység az intézményi érdekekkel szemben.
- (10) Az eredetiség (az információforrás hitelessége) és a bizalom.

⁸ Tapscott, 2011.

⁹ Tapscott, 2011.

Az internetgeneráció tagjai a jövő munkavállalói és a jelen tanulói. A felsorolt motívumok rámutatnak arra, hogy ennél a csoportnál felerősödtek egyes emberi értékek, amelyek a függetlenség, önállóság és innováció irányába mutatnak, s amely erős értékekkel együttműködve szükséges a társadalomnak értékelni az internetgeneráció kultúráját, viselkedéseit.

AZ INTERNETGENERÁCIÓ MÁSFAJTA TUDÁST HORDOZ ÉS MÁSFAJTA TANÍTÁST IGÉNYEL

Tapscott szerint (aki egyébként a New Paradigm Learning Corporation elnöke is) az új tanulási paradigma környezete „egészében a web és az internet lesz” (173)¹⁰.

Az interaktív módszerek alkalmazása során már előtérbe kerülnek a tanulói együttműködésen alapuló módszerek, például a páros és csoportmunka, a tanulói kiselőadások, ezek közös értékelése, valamint a vita-alapú tanítási módszer és a játékos tanítási módszer. Ezek a módszerek a közösségi tanulást által megszerzett tudást erősítik.

Az újgenerációs módszerek közé tartoznak a projekt módszer, a kooperatív módszerek és a számítógépes módszerek, internet, multimédia. E módszerek alkalmazásakor hangsúlyos az együttműködésen alapuló alkalmazás-képes tudás megszerzése.

Az interaktív tanulásra való átállás lépéseit a következőkképpen vázolja (vö. 174-187).

(a) *Átállás a lineáris tanulásról a hipermédiásra.* (Az új generáció információkezelése interaktív és párhuzamos, amit a hipertext, az aktív hivatkozások stb. jól támogatnak).

(b) *Átállás az utasításokról a készítésre és a felfedezésre (az instrukcionizmusról a konstrukcionizmusra).*

(c) *Átállás a közvetítő, tanárközpontú tanulásról a tanulóközpontúra.*

(d) *Az anyag befogadásáról a navigálás és a tanulás tanulására való átállás.*

Idézi a 18 éves Matthew MacDonald-ot (Nova Scotia, Kanada), aki ekként közeli meg a tanulással kapcsolatos problémákat: „A diákokat csak azután bátorítják a nyitott, saját úton járó gondolkodásra, ha már bemagoltak mindent, amit a tanárunk mondott vagy ami a tankönyvben volt. Addig azonban, ha az ember a saját fejét használja vagy megkérdőjelez valamit, ami nem látszik helyesnek vagy fontosnak, nem jut semmire. Nevetségessé teszik, mert »nem figyel a tanárra«.. (177.)

(e) *Az iskolai tanulásról az élethosszig tartó tanulásra való átállás.* (Az „emberiség tudásbázisa évenként megduplázódik”, 178.)

(f) *Átállás a tömeges oktatásról a testre (személyre) szabott tanulásra.*

(g) *Átállás a kint okozó tanulásról az érdekes tanulásra, amelynek keretében az ismeretszerzés, a munka és a szórakozás integrálódhat.*

¹⁰ Tapscott, 2011.

AZ INTERNETGENERÁCIÓ JOBBAN KI VAN TÉVE A FÜGGŐSÉG KOCCÁZATÁNAK

Gyermekeknél a túlzott okostelefon-használatnak olyan pszichológiai velejárói figyelhető meg, mint a negatív érzelmi állapot, a szorongás, testi panaszok, agresszív magatartás vagy a társakkal való kapcsolattartási nehézségek, fogalmazza meg Csibi és Szabó 2018-as¹¹ tanulmányában.

Egy tavaly 1519 diák részvételével végzett svájci kutatás demográfiai és egészségügyi jellemzők mellett okostelefon-használati és -függőségi mutatókat is vizsgált. A függőség 256 esetben (16,9%) volt kimutatható, tünetei: a készülék túlzott használat napi rendszerességgel, a reggeli ébredés utáni azonnali használat, a szociális hálózatok előtérbe helyezése a személyes kapcsolatokkal szemben. Saját kutatásaink is kimutatták, hogy az okostelefon-függőség gyakrabban fordult elő a fiatalabb (15–16 éves) serdülőknél, mint 19 éves és ennél idősebb korosztálynál, valamint azok körében, akik kevesebb fizikai aktivitásról és magasabb stressz-szintről számoltak be¹²

AZ INTERNETGENERÁCIÓ NEM A VALÓSÁGBAN ÉL, CSAK A VIRTUÁLIS TÉRBEN ÉL SZOCIÁLIS ÉLETET, OTT IS BARÁTKOZIK

A foci ma már virtuális, a legújabb játék letöltője és benne pontszámot elérő gyermek a „menő gyerek” társai szemében. A mai gyerekek a konfliktusokat sem lökdösődéssel, verekedéssel oldják meg – „kizárják a csoportból”, „eltávolítják” a listából, akire haragszanak.

AZ INTERNETGENERÁCIÓ MAGÁNYOS

Ujhelyi Adrienn 2011-es disszertációjának¹³ bevezetőjében összefoglalja az internethasználat szociális hatásait. A témát vizsgáló kutatások egy központi kérdése, hogy magányossá tesz-e az internethasználat. A kutatók egy része szerint az internet a valós kapcsolatok helyettesítőjeként szolgál, vagyis az online aktivitás aszociális tevékenység, megfosztja az embert a valós emberi kapcsolatoktól, eredményeik szerint az internetezők kevesebbet kommunikálnak családtagjaikkal, magányosak és hajlamosak a depresszióra. (Nie, Hillygus 2002¹⁴; Nie, Erbring, 2002¹⁵; Kraut et al., 1998)¹⁶. Mások egyáltalán nem találtak különbséget az internetet használók és a nem internetezők társas kapcsolatai között (Gershuny, 2002¹⁷). A kutatók harmadik csoportja

11 Csibi – Szabó, 2018.

12 Haug és mtsai, 2015.

13 Ujhelyi, 2011.

14 Nie, Hillygus, 2002.

15 Nie, Erbring, 2002.

16 Kraut et al., 1998.

17 Gershuny, 2002.

szerint az internetezők társas élete erősödik, mind online, mind offline barátaikkal több időt töltenek, a kapcsolatfelvételek száma megnő, a felhasználók szociális világa kitérően (Neustadl, Robinson, 2002¹⁸; Horrigan, Rainie, 2002)¹⁹, továbbá nő a hálózat diverzitása is, az internethasználó különböző típusú emberekkel különböző típusú kapcsolatokat alakít ki²⁰.

AZ INTERNETGENERÁCIÓ ÁLTAL GENERÁCIÓS SZAKADÉKOK JÖNNEK LÉTRE

Szili Katalin tanulmányában helyet kap a generációs szakadékok vizsgálata a digitális világ tükrében. Idézi Mark Prensky-t²¹, aki a társadalmi generációkat két kategóriára bontotta, digitális bevándorlóokra és digitális bennszülöttekre. Digitális bennszülötteknek nevezte azokat, akik beleszülettek a technológiák világába, akik felnőtt korukban ismerkedtek meg ezekkel az eszközökkel, azokat pedig digitális bevándorlóknak nevezte. A két generáció között jelentős különbségeket feltételezett, miszerint a bennszülöttek szakítottak az addigi hagyományos lineáris gondolkodásmóddal, s inkább a hipertextes gondolkodást részesítik előnyben²². Feltételezésük szerint a digitális bennszülöttek gondolkodásukban egyik gondolatról ugranak egy másikra, mint az interneten található hipertextes szövegekben, felületeken a linkek. Ezek a gondolati linkek lehetnek emlékek, tapasztalatok, képek, rövidebb szövegek, egy új információ, melyek a gyermekek figyelmét egy új, más természetű elemre irányítják. Elgondolásuk alapján ez által egy olyan átkapcsolás jön létre a gyermekek gondolatmentében, amelyet a külső szemlélő (pedagógus) csak ritkán tud követni, s gyakran figyelmen kívül hagy, csapongásnak gondolja.²³

Howe és Strauss²⁴ az életkorok alapján különböztették meg öt generációt. A Veteránok (1925-45 között születtek) idős korukban találkoztak az internettel. A Baby-bumm generáció (1946-64 között születtek), akik felnőtt korukban találkoztak az internettel. Az X generáció (1965-79 között születtek), akik nagykorúságukban, ifjúkorukban ismerkedtek meg a nettel, s így már az a munkavégzésükbe is beépülhetett. Az Y generáció (1980-95 között születtek) gyerekkorában már jelen volt a net, így már a játékok világa is beépülhetett az életükbe; valamint a Z generáció (1996-) amely az a nemzedék, akik sosem éltek olyan társadalomban ahol nincsen internet. Ezt a generációs elméletét folytatva, a Z generáció tagjai 2004-es születésűekkel lezáródik, és őket követi az A (alfa) generáció, a jelenlegi óvodások, kisiskolások, akik 2005 után születtek.

18 Neustadl, Robinson, 2002.

19 Horrigan, Rainie, 2002.

20 Marsden, 2001.

21 Prensky, 2001.

22 Thékes, 2019.

23 Lénárd, 2015.

24 Howe és Strauss, 2000.

Ha e két generációs elméletet összevetjük, akkor a Veteránok, a Baby-bumm-, és az Y generációk a digitális bevándorlók, az 1980 után születtek, az Y, Z és Alfa generációk pedig a digitális bennszülöttek. Oblinger és Oblinger²⁵ hangsúlyozza, hogy a digitális bennszülöttekhez tartozó diákok más tanulási motivációval, - stratégiával rendelkeznek, mint a digitális bevándorlók. Véleményük szerint, ezen generáció tagjai intuitív vizuális kommunikátorok, akik szeretik az interaktivitást, a gyors ütemet, akik számára kényelmesebb a vizualitás, a látvány, mint a szöveg, s akik párhuzamosan több dologgal is foglalkoznak egyszerre. Életükben hangsúlyos szerepet tölt be a virtuális kommunikáció, a virtuális közösségek.

A digitális világban felnövő és alkalmazkodó fiatalok, gyermekek gondolkodása, viselkedése jelentősen eltér – az idősebb generációtól eltávolodó, néha nehezen áthidalható különbségeket figyelhetünk meg. Ugyanakkor képességeik is megváltoztak – sokszor a nagyszülők csodálkozva figyelik kis unokáik jártasságát, hozzáértő mozdulatait az okostelefonok, tabletek képernyőin, funkcióik és alkalmazásai közötti eligazodásban. Másrészt a képernyő előtt eltöltött napi 3-4 óra – vagy esetenként ennél is hosszabb idő – után az iskolai környezet nehezen tartja a lépést, nemcsak felszereltség, de emberi erőforrás tekintetében is²⁶.

A MEGOLDÁSHOZ VEZETŐ ÚT?

A legfontosabb feladatunk megérteni, hogy az internetgenerációval, az internet-használattal kapcsolatban vélekedéseink, értékeléseink nem lehetnek vagylagosak, sokkal inkább mellérendelők. Az internet egyszerre jóbarát és „technoördög” is, vizsgálva Csibi és Szabó tanulmányának címére. A gyermekeknek meg kell tanulniuk, hogyan használhatnak egy ilyen kétarcú eszközt úgy, hogy közben elkerüljék a lelki – és akár a testi – sérüléseket, a számukra káros helyzeteket.

A mentálhigiéné területén dolgozó szakemberek hangsúlyozzák a szabályozás, a biztonságos használat fontosságát. Érveik szerint az internet egyrészt végtelen lehetőségek és információ tárháza, amelyet egy gyerek korlátozás nélkül felfedezhet okostelefonja segítségével.

Emellett biztatják a szülőket és nagyszülőket arra, hogy közelítsenek a fiatalabb generációhoz, tanuljanak, változzanak és alkalmazkodjanak a világukhoz, hogy jobban megérthessék őket, és a generációk képesek legyenek szakadék nélkül együtt munkálkodni.

Bíró Gyula
igazgató, f. mestertanár
GFF ESZK Társadalompedagógiai Tanszék
GFF Szarvasi Gyakorló Ált. Isk. és Gyak.óvoda

25 Oblinger, 2005.

26 Szili, é.n.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Chapman, Gary – Pellicane, Arlene: *Netfüggő gyerekek – hogyan teremtünk egyensúlyt a virtuális és a valódi kapcsolatok között?* Budapest, Harmat Kiadó, 2016.
- Csibi Sándor – Szabó Attila (2018): Jóbarát vagy technoördög?, *Mindennapi Pszichológia*, <http://mipszi.hu/cikk/161015-jobarat-vagy-technoordog> ;megtekintve: 2019 május.
- Gershuny, J.: *Social Leisure and Home IT: A Time-Diary Approach*. *IT & Society*, 1, 2002, 54–72.
- Haug, Severin & Paz, Raquel & Kwon, Min & Filler, Andreas & Kowatsch, Tobias & Schaub, Michael.: *Smartphone use and smartphone addiction among young people in Switzerland*. *Journal of Behavioral Addictions*. 4. 299-307. 10.1556/2006.4.2015.037.
- Heitner, Devorah: *A képernyőtudatos család – Hogyan neveljünk digitális bennszülötteinkből digitális írástudókat?* Budapest, HVG Kiadó, 2017.
- Horrihan, J.B., Rainie, L.: *Emails That Matter: Changing Patterns of Internet Use Over a Year's Time*. *IT & Society*, 1. 2002.
- Howe, N. – Strauss, W. : *Millenials Rising: The Next Great Generatins*. Tandem Library, 2000.
- Kraut, R.E., Lundmark, V., Patterson, M., Kiesler, S., Mukpadhyay, T., Scherlis, W. : *Internet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well-being?* *American Psychologist*, 53, 1998, 1017–1032.
- Lénárd A.: *A digitális kor gyermekei*. In: *Gyermeknevelés* 3. évf. 1. szám, 2015, 74–83.
- Marsden, P.V.: *Egocentric and Sociocentric Measures of Network Centrality*. 2001. http://icg.harvard.edu/~soc275/Readings/Marsden_Egocentric_Centrality.pdf
- Mello, de A. S.J.: *Abszurd egy percesek*, Kecskemét, Korda Kiadó, 2004.
- Nemes Orsolya: *Generációs mítoszok – Hogyan készüljünk fel a jövő kihívásaira?* Budapest, HVG Kiadó, 2019.
- Neustadl, A., Robinson, J.P.: *Social Contact Differences Among Internet Users and Nonusers in the General Social Survey*. *IT & Society*, 1. 2002.
- Nie, N.H., D.Hillygus S.: *The Impact of Internet Use on Sociability: Time-Diary Findings*. *IT & Society*, 1. 2002.
- Nie, N.H., Erbring, L.: *Internet And Society: A Preliminary Report*. *IT & Society*, 1. 2002.
- Oblinger, Diana.: *Educating the Net Generation*. *Educause* – available electronic. 205.
- Prensky, M.: *Digital Natives, Digital Immigrnt. On the Horizon*. NCB University Press, 2001, Vol. 9 No. 5, October
- Prensky, M.: *Digital game-based learning*. New York: McGraw-Hill, 2004.
- Robinson, Ken: *Az alkotó tér*. Budapest, HVG Kiadó, 2011.

- Szili Katalin: *Az IKT alkalmazása a gyógypedagógiában* http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/az_ikt_alkalmazasa_a_gyogypedagogiaban_V2/index.html megtekintve, 2019 május.
- Tapscott, Don: *Digitális gyermekkor. Információs társadalmak kicsiknek és nagyon nagyoknak*. Budapest, Kossuth Kiadó, 2001.
- Thékes István: Egy fiatal nyelvtanulók számára készülő gamifikált online angol nyelvi kollokáció tudásra fókuszáló tanulási platform fejlesztési folyamata. In: Varga Aranka, Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia (szerk.) *Neveléstudomány – Horizontok és dialógusok. Absztraktkötet, XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia*. Pécs, 2019. november 7–9.
- Ujhelyi Adrienn: *Online csoportok kívülről és belülről. Az internetes közösségek szociálpszichológiai vizsgálata*. Doktori Disszertáció. ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, 2011. http://pszichologia.phd.elte.hu/vedesek/Ujhelyi_Adrienn_disszertacio.pdf Megtekintve: 2019.03.
- <http://www.kamaszpanasz.hu/hirek/betegsegek/507/internet-karos-hatasai> Közzétéve: 2010.08.21.